

2012-ci İLDƏ ŞƏKİ-ZAQATALA RAYONUNDA BAŞ VERMİŞ GÜCLÜ ZƏLZƏLƏLƏR VƏ ONLARIN SEYSMOPROQNOZTİK SAHƏLƏRDƏ ƏKSI

Musayeva G.Ə. – I kurs magistrantı
Bakı Dövlət Universiteti

Son illər Azərbaycan ərazisində seysmik aktivliyin artması müşahidə edilir. Maqnitudası $M \geq 5$ olan seysmik hadisələr: 2000-ci ildə - Xəzər dənizində, 2012-ci ildə - Zaqatala, Balakən, İsmayılıda; 2014-cü ildə - Hacıqabul, Zaqatala, Qəbələ rayonlarında və Xəzərdə baş vermişdir. Bu zəlzələlər episentrdə 6-8 bala qədər hiss olunmuşdur.

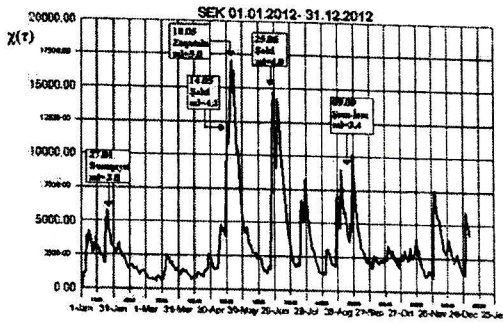
7 may 2012-ci ildə saat 04:40 və 14:15-də Zaqatala rayonunda intensivliyi 7 bal olan 2 zəlzələ baş vermişdir. Zəlzələlərin koordinatları $\varphi=41.50^{\circ}\text{N}$, $\lambda=46.58^{\circ}\text{E}$; $\varphi=41.56^{\circ}\text{N}$, $\lambda=46.63^{\circ}\text{E}$, maqnitudaları $M=5.6-5.7$, dərinlikləri isə $h=9$ və 12 km. Bu zəlzələlər Zaqatala, Balakən, Qax və ətraf ərazilərdə 7-3 bal intensivlikdə hiss olunmuşdur. Onlar böyük afterşok aktivliyə malik olub, onlardan bəziləri hiss olunub.

07 may 2012-ci ildə baş vermiş Zaqatala zəlzələlərindən sonra afterşok prosesi kifayət qədər aktivləşmişdir, ilk 1-ci sutka ərzində əsas təkanlardan sonra

170 afterşok qeydə alınmış, mayın axırınadək 500-dən çox afterşok baş vermişdir. Zaqatala zəlzələləri nəticəsində 18 mayda maqnitudası $M=5$ olan və 25 iyunda Şəki rayonunda $M=4.1$, 7 oktyabrda İsmayilli zonasında $M=5.3$, 14 oktyabrda isə Balakəndə $M=5.8$ olan yeraltı təkan qeydə alınıb.

Zəlzələlər Yer qabağının gərginlik zonalarında baş verir. Güclü zəlzələlərdən öncə anomal dəyişiklikləri və proqnostik xüsusiyyərin dəyişməsinə aşkarlamaq üçün RSXM-də bu parametrin monitorinqi aparılır. 7 may 2012-ci ildə baş verən, $M = 5.6 - 5.7$ olan Zaqatala zəlzələsindən öncə bir sıra stansiyaların proqnostik əyrilərində anomal dəyişikliklər müşahidə olunmuşdur. Nümunə kimi Şəki seysmik stansiyası üzrə qurulmuş seysmoproqnostik əyrilərin qrafiki göstərilmişdir.

Şəki seysmik stansiya məlumatı üzrə qurulmuş proqnostik əyrilərin təhlili göstərir ki, 2012-ci ildə baş vermiş güclü zəlzələdən öncə anomal dəyişiklər müşahidə olunur.

“Şəki” seysmik stansiyası üzrə qurulmuş τ parametrinin əyrisi qrafiki.

Potensial güclü zəlzələ zonalarını təyin etmək, eləcə də seysmik aktivliyi proqnozlaşdırmaq məqsədi ilə kinematik xəbərvericilərin dəyişməsi – TAU parametri hesablanır. Bu parametrin məkan üzrə paylanması əks etdirən xəritələr qurulmuşdur. 2012-ci il üzrə qurulmuş xəritədən müəyyən olunur ki, Zaqatala seysmoaktiv zonasında seysmik gərginliyin artması müşahidə olunur.

Beləliklə, göstərilən rayonda geodinamik aktivliyin artması müşahidə olunmuşdur və həmin rayonlarda $M > 5$ olan zəlzələlər baş vermişdir.